

## **Forelesningsplan for emne 2: Patofysiologi, sykdomslære, utredning og behandling, GERSYK4402**

Høst 2011 (15 studiepoeng) og Vår 2012 (5 studiepoeng)

Emneansvarlig: Karen Bjøro

Sted: Nedre Ullevål, rom 201, og diverse undervisningslokaler etter avtale

Tid:

Uke 36: 7-9 september

Uke 37-38: Studieoppgaver, selvstudium

Uke 45: Studieoppgaver, selvstudium

Uke 46: Forelesninger - 14-18 november

Uke 47-48: Studieoppgaver, selvstudium

Uke 49: Forelesninger - 5-9 desember

Uke 50: Studieoppgaver, selvstudium

Uke 51-Uke 1: Semester pause

Uke 2: Studieoppgaver, selvstudium

Uke 3: Forelesninger – 16. januar-20. januar

Uke 5-6: Veiledet klinisk praksis

Uke 10: Eksamen – 5. mars

Mål for kurset er at studenten:

- har avanserte kunnskaper om de mest vanlige fysiske og psykiske sykdommer og symptomtilstander hos eldre
- forstår samspillet mellom disponerende, utløsende og vedlikeholdende årsaksfaktorer
- vurderer betydningen av biologiske, psykologiske og miljømessige årsaksfaktorer
- vurderer hvordan komorbide tilstander påvirker sykdomsbilde og valg av behandling
- gjenkjenner klinisk bilde og diagnostiserer vanlige sykdommer hos eldre
- iverksetter forebygging og behandling med særlig fokus på alternativer til medikamentelle tiltak

### **Hovedtema:**

- Sentrale patofysiologiske endringer hos eldre
- Sentrale symptomer og tilstander som: dehydrering, ernæringssvikt, tann- og munnhelse, fall, smerte, ulike atferdssymptomer, kognitiv svikt, sansesvikt, inaktivitet, isolasjon, fatigue, søvnforstyrrelser og frailty (skrøpeligheit)
- Sentrale fysiske lidelser hos eldre som: hypertensjon, ischemisk hjertesykdom, hjerneslag, hjertesvikt, cancer, infeksjoner, respirasjonslidelser, muskel/skjelett-lidelser, diabetes, delirium
- Aldersdemens
- Sentrale psykiske lidelser hos eldre som: depresjoner, angst, atferdsmessige og psykiske symptomer ved demens (APDS), psykose, agitasjon, apati
- Utredning, symptomvurdering og diagnostisering
- Forebygging og behandling

### **Læringsformer:**

- Forelesninger, seminarer, selvstudier og nettbaserte oppgaver.
- 80 timer klinisk praksis med fokus på å undersøke, vurdere og diagnostisere. Kliniske studier omfatter klinikker, trening i ferdighetslaboratorie og tilrettelagt veiledet praksis i uke 5 og 6 våren 2012 hos allmennleger, på sykehjem og i spesialisthelsetjenesten.

### **Pensum**

Jarvis, Carolyn. Physical Examination and Health Assessment. 6<sup>th</sup> edition. St. Louis, MO: Saunders Elsevier; 2012. ISBN: 978-1-4377-0151-7

Jarvis, Carolyn. Physical Examination and Health Assessment. 6th edition. Student Laboratory Manual. St. Louis, MO: Saunders Elsevier; 2012. ISBN: 978-1-4377-1445-6

Wyller, Torgeir Bruun. Geriatri – En medisinsk lærebok. Første utg. Oslo: Gyldendal Akademisk; 2011. ISBN: 9788205412224

### **Anbefalt litteratur:**

Hunskår, Steinar. Redaktør. Allmenntmedisin. Oslo: Gyldendal akademisk; 2003. ISBN: 9788205307797

Engedal K & Wyller TB, Redaktører. Aldring og hjernesykdommer. Oslo: Akribe; 2003. ISBN-13:978-82-7950-081-0/ISBN-10: 82-7950-081-2

### **Vurderingsformer:**

#### **- Arbeidskrav**

- Arbeidskrav - det stilles krav om et tilstrekkelig antall godkjente undersøkelser, vurderinger og diagnostiseringer. Nærmere spesifisering av dette vil vi komme tilbake til.
- Kliniske studier omfatter fellesklinikker, ferdighetstrening og individuell veiledet klinisk praksis. Minimum 80 % deltakelse i kliniske studier.

#### **- Eksamen**

Eksamen består i en skoleeksamen bestående av flervalgsspørsmål og kort essay som avlegges ved avsluttet kurs vårsemester 2012. Det gis gradert karakter.

Tid / Sted		Tema	Foreleser/lærer	Litteratur
<b>Uke 36</b> <b>Onsdag</b> <b>7. september</b> <b>Rom: Rom 201</b>	Kl 09.00-09.30	Introduksjon til emnet Patofysiologi, sykdomslære, utredning og behandling	Karen Bjøro, førsteamanuensis	Artikler som skal brukes i undervisningen legges på Fronter og leses på forhånd.
	Kl 09.30-10.15	Kunnskapsbasert praksis	KB	Wyller:
	Kl 10.30-11.30	Litteraturhierarki / litteratursøk	Bibliotekar Marte Ødegaard, Medisinsk Bibliotek, Rikshospitalet	Kap. 1: Hva er geriati? Kap. 3: Kunnskapsgrunlaget i geriatrien
	Kl 11.30-12.00	Lunsj	Førsteamanuensis Inger Schou-Bredal	
	Kl 12.00-14.00	Gransking av litteratur	KB.	
	Kl 14.15-15.00	Hvordan bruke KBP som arbeidsmetode i AGS utdanning? Karen Bjøro		
<b>Torsdag</b> <b>8. september</b> Domus Medicus/ Medisinsk biblioteks PC-stue, Campus Rikshospitalet  Nedre Ullevål, Rom 201	Kl 09.00-11.30	Hvordan bruke Medisinsk bibliotek Bibliografiske databaser og litteratur	Bibliotekar Marte Ødegård	Jarvis: Kap.1: Critical thinking in health assessment Kap.4: The Interview Kap.5: The complete health history
	Kl 11.30-12.30	Lunsj og retur til Nedre Ullevål 9		
	Kl 12.30-15.45	Kunnskapsbasert helsevurdering av den geriatriske pasienten  Forelesning / Gruppearbeid med forberedelse av Klinik 1	Karen Bjøro	<u>Mental status</u> : Jarvis: Kap. 6: Mental status assessment

<b>Fredag 9. september</b>  Abildsø bo- og rehabiliteringssenter	KI 09.00-15.00	Den geriatriske pasienten - Opptak av helseanamnese Husk navneskilt og sko Uniform får dere på sykehjemmet	Karen Bjørø FoU-leder Torunn Wibe, Utviklingssenter for sykehjem - Oslo	Jarvis: Kap. 5: The complete health history  Wyller: Kap. 3: Kunnskapsgrunnlaget i geriatrien
<b>Uke 37 og 38</b>		Studieoppgaver og selvstudium		
<b>Uke 45</b>		Studieoppgaver og selvstudium		

<p><b>Uke 46</b> <b>Mandag</b> <b>14. november</b></p>	<p>Kl 11.30-12.15  Kl 12.30-13.15  Kl 13.30-17.30 (4 t)</p>	<p><b>Vi starter opp i Fredrik Holsts Hus, Rom 223</b> Sykdomslære - introduksjon</p> <p>Introduksjon til modell for praktisk ferdighetsutøvelse</p> <p><b>Så går vi over til NU9, Rom 201</b> <u>Sirkulasjon – Hjerte-Karsykdommer</u> Anatomi og fysiologi – geriatrisk perspektiv Utredning, diagnostikk, behandling -Hjerteinfarkt -Hjertesvikt -Andre hjerte-karproblemer vanlig i høy alder Behandling av vanlige hjertesykdommer hos eldre</p>	<p>Karen Bjøro  Prof. Ida Torunn Bjørk   Dr. Svein Solheim, Hjertemedisinsk avdeling, OUS</p>	<p>Jarvis: Kap.19: Heart and neck vessels Kap. 20: Peripheral vascular system and lymphatic system</p> <p>Wyller: Kap.11: Ødemer Kap.25.3: Supplerende undersøkelser Kap. 41: Hjertesykdommer Kap. 30: 30.6-7-8 *****</p> <p>Hunskår: Kap. 2.8 Brystmerter Kap. 3.5 Hjerte og kretsløp</p>
<p><b>Tirsdag,</b> <b>15. november</b></p> <p><b>Lovisenberg</b> <b>Diakonale</b> <b>Høgskole</b> <b>(LDH)</b> <b>Ferdighetslab</b></p> <p><b>Husk stetoskop</b></p> <p><b>NU9 201</b></p>	<p>Kl 09.15 – 12.00    Kl 12.00-13.00  Kl 13.00 - 16.00</p>	<p>Ferdighetstrening: Tema 1: Vitale tegn hos eldre: Respirasjon, temperatur, puls, BT</p> <p>Tema 2: Grunnleggende teknikker i fysisk undersøkelse med øvelse: inspeksjon, palpasjon, perkusjon, auskultasjon</p> <p><u>Lunsj og retur Nedre Ullevål 9</u></p> <p><u>Ernæringssvikt / Dehydrering</u> Ernæringssvikt hos eldre Utredning, forebygging og behandling</p> <p>Dehydrering og Elektrolyttforstyrrelser Utredning, forebygging og behandling</p>	<p>Høgskolelektor Jofrid Høybakk Høgskolelektor Irene Randen Praksisveileder Stig Tore Bogstrand</p> <p>Førsteaman. Morten Mowé, dr.med.</p>	<p>Jarvis: Kap. 8: Assessment techniques and the clinical setting Kap. 9: General survey, measurement, vital signs</p> <p>Wyller: Kap. 16: Generell medisinsk undersøkelse</p> <p>Jarvis: Kap. 11: Nutritional assessment Kap. 16: Nose, mouth, throat</p> <p>Wyller: Kap. 8: Dehydrering osv Kap 9: Underernæring og dårlig appetitt Kap. 24: Vurdering av</p>

				ernæringsstatus Kap. 29: Ernæring Kap. 46 Anemi ***** Hunskår: Kap. 2.2: Vekttap
<b>Onsdag, 16. november</b>  <b>NU9 201</b>	Kl 09.15-11.00	<u>Vannlatningsforstyrrelser /urinkontinens</u> Anatomi og fysiologi i et geriatrisk perspektiv Utredning, forebygging og behandling	Overlege Renate Pettersen, PhD	Jarvis: Kap. 24: Male Genitourinary System Kap. 26: Female Genitourinary System
	Kl 11.00– 11.30	Lunsj		
	Kl 11.30-13.15	<u>Infeksjoner hos eldre</u> Diagnostikk og behandling Pneumoni, Urinveisinfeksjoner, Endokarditt, Sepsis	Prof. Morten Lindbæk/ Postdok Maria Romøren	Wyller: Kap.13: Vannlatningsforstyrrelser Kap. 21: Vurdering av vannlatningsfunksjonen Kap. 30.14: Inkontinensmidler
<b>LDH</b> <b>Ferdighetslab</b>  <b>Husk stetoskop</b>	Kl 13.30-16.30	<u>Ferdighetstrening:</u> Tema 1: EKG på skop Tema 2: Hjerte-lungeredning	Praksisveileder Stig Tore Bogstrand Høgskolelektor Jofrid Høybakk	Kap. 43: Nyresykdommer og nyresvikt Kap. 33.4: Dialyse Kap. 40: Infeksjoner  ***** Hunskår: 3.12: Nyrer og urinveier 3.13: Kvinnelige underlivsorganer og bryster (aktuelle avsnitt) 3.15. mannlige kjønnsorganer (aktuelle avsnitt)

<p><b>Torsdag 17. november</b></p> <p><b>NU9 – Rom 201</b></p> <p><b>LDH – Ferdighetslab</b></p> <p><b>Husk stetoskop</b></p>	<p>09.15-12.00</p> <p>12.00-13.00</p> <p>13.00-16.00</p>	<p><u>Respirasjon - Lungesykdommer</u> Anatomi og fysiologi i et geriatrisk perspektiv Utredning og behandling av lungesykdommer hos eldre De vanligste lungesykdommer hos eldre: KOLS, Lungekreft</p> <p>Lunsj og gå til LDH</p> <p><u>Ferdighetstrening</u> Tema 1: Væsketerapi, ilegging av perifert venekateter, stell/håndtering av sentralt venekateter</p> <p>Tema 2: Tema 2: Continuous positive airway pressure-(CPAP)-behandling</p>	<p>Overlege Magnus Qvarfort, Lungemed.avd., OUS</p> <p>Høgskolelærer Ina Thon Aamodt, LDH</p> <p>Høgskolelærer Irene Randen, LDH</p> <p>Praksisveileder Stig Tore Bogstrand, Akuttmed., OUS</p>	<p>Respirasjon: Jarvis: Kap. 18: Thorax and lungs</p> <p>Wyller: Kap. 10: Dyspné Kap. 25.4: Spirometri Kap. 42: Lungesykdommer Kap. 30.9 Bronkolytika Kap. 30.17 Kortikosteroider *****</p> <p>Hunskår: Kap. 2.7: Pustevansker Kap. 3.9: Lunger og luftveier</p>
<p><b>Fredag, 18. november</b></p> <p><b>NU201</b></p>	<p>09.15-11.00</p> <p>11.00 – 11.30</p>	<p><u>Funksjonssvikt hos eldre</u> Grunnleggende kjennetegn på sykdommer og funksjonssvikt hos eldre Utredning av sykdommer og funksjonssvikt hos eldre</p> <p>Lunsj</p>	<p>Professor Anette Hysten-Ranhoff , dr.med.</p>	<p>Jarvis: Kap. 30: Functional assessment of the older adult</p> <p>Wyller: Kap.1 Hva er geriatri Kap. 5: Organrettede og generelle symptomer Kap.20: Vurdering av selvstendighet Kap. 27: Den tverrfaglige geriatriske behandlingsmetode</p>
<p><b>Uke 47 og 48</b></p>	<p>Uke 47</p>	<p>Studieoppgaver og selvstudium</p>		



<b>Uke 49</b> <b>Mandag,</b> <b>5. desember</b>  <b>NU9 201</b>	Kl 09.15-11.00	Diabetes hos eldre – Utredning – diagnose - behandling	Diabetessykepleier Anita Skafjeld	Wyller: Kap. 30.10: Antidiabetika Kap. 44: Diabetes mellitus  ..... Hunskår: s. 531-537
	Kl 11.15- 12.00	Diabetiske fotsår		
	Kl 12.00 -12.30	Lunsj	Dr.gradsstip. Ida Marie Bredesen	
	Kl 12.30 - 15.30	Forebygging og behandling av trykksår		
<b>Tirsdag,</b> <b>6. desember</b>  <b>Lille</b> <b>auditorium,</b> <b>Kontorfløyen,</b> <b>Ullevål, OUS</b>	Kl 09.00-10.45	<u>Muskel-skjelettsystemet hos eldre</u> Utredning, forebygging, behandling av osteoporose Utredning av degenerative lidelser i muskel/skjelettsystemet - Artrose og Artritt	Professor Lars Nordsletten	Jarvis: Kap. 22: Musculoskeletal system  Wyller: Kap. 48: Osteoporose og brudd Kap. 30.13 Osteoporosemidler Kap. 32. Kirurgi
	Kl 11.00-12.45	Geriatrisk traume - bruddskader hos eldre	Professor Knut Stromsøe	
	Kl 12.45-13.15	Lunsj	Dr.gradsstip. Ida Marie Bredesen	
	Kl 13.15-15.00	Pre- og postoperativ sykepleie - Pasienter som ligger på sykehus - Pasienter som er skrevet ut til sykehjem - Pasienter som er operert poliklinisk eller dagkirurgisk		..... Hunskår: Kap. 2.9 Akutte magesmerter Kap. 2.10 Akutte ryggmerter Kap. 3.6: Muskel- og skjelettsystemet Kap.: 3.16: Skader, ulykker og forgiftninger (aktuelle avsnitt)





			Alderspsykiatrisk avd., Diakonhj. sykehus	
<b>Onsdag, 18. januar</b>  <b>NU9 201</b>	Kl 09.15-11.00	Slag i den akutte fasen - Vurdering og behandling	Brynjar Fure Forskn.leder, Seksjon for spes.helsetjen, Kunnskapssenteret Og Overlege dr med, Seksjon for hjerneslag, OUS	Wyller: Kap. 39: Hjerneslagsykdommer Kap 33.1 Intervensjonsradiologi Kap 28. Rehabilitering
	Kl 11.00 – 11.30	Lunsj		..... Engedal & Wyller: del 2: Hjerneslag
	Kl 11.30-13.15	Infeksjoner hos eldre	Prof. Morten Lindbæk og postdoc. Maria Romøren	
	Kl 13.30-15.30	Slag i rehabiliteringsfasen	Førstelektor Birgit Brunborg	
<b>Torsdag, 19. januar</b>  Sted: Ullevål sykehus Laboratorie- bygget 1. etg., Kurssal 2 Rom US2501817; 1219   Nedre Ullevål 9	Kl 9.15 – 12.00	Medisinsk-biokjemiske undersøkelser i kommunehelsetjenesten -Hva er NOKLUS og hva kan vi tilby sykehjemmene -Prøvetaking og preanalytiske faktorer -Måling av Hb og Glukose, teori -Hvordan kvalitetssikre analysene? Intern analytisk kvalitetskontroll -Praktisk måling av Hb og Glukose -Måling av CRP og PT-INR, teori -Bruk av urinstrimmel, teori <u>Laben omfatter både teori og 2 timer med obligatorisk ferdighetstrening (veiledet praksis).</u>	Tina Divaris og Kjersti Hveding, Laboratoriekons./ bioingeniører NOKLUS - Oslo	Wyller: Kap. 25.1 Medisinsk-biokjemiske undersøkelser  <u>Abdomen – Mage-tarm</u> Jarvis: Kap. 21: Abdomen Kap. 25 Anus, Rectum, and Prostate
	Kl 12.00-12.30	Lunsj og retur Nedre Ullevål 9		Wyller: Kap.45: Gastrointestinale problemer
	Kl 12.30 – 15.15	<u>Kreftsykdommer hos eldre</u> Utredning og behandling av kreft Lindrende behandling	Overlege Marit Jorunn Jordhøy, PhD	Kap. 33.3: Strålebehandling Kap. 35: Palliativ behandling Hunskår: Kap 1. Side 49-54

				Kap.: 2.11 Kuler og klumper Kap.: 3.2 Fordøyelsesorganer
<b>Fredag, 20. januar NU9 201</b>	Kl 9.15 - 12.00	Forberedelse til veiledet praksis Mappeoppgaver (fortsetter) Oppsummering Forberedelse til eksamen	Trude Haugland	
<b>Uke 4</b>				
<b>Uke 5 30. januar – 5. februar</b>		Veiledet praksis	Marit Kirkevold	
<b>Uke 6 6.-12. februar</b>		Veiledet praksis (forts.)	Marit Kirkevold	
<b>Uke 7-9</b>	Uke 7	Hjemme		
	Uke 10 5. mars	<b>Eksamen i patofysiologi, sykdomslære Utredning og behandling</b>		